

# หลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต

## คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

### 1. ชื่อหลักสูตรและประกาศนียบัตร

#### 1.1 ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย : การพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต

ภาษาอังกฤษ : Program of Nursing Specialty in Renal Replacement Therapy Nurse Practitioner

#### 1.2 ชื่อประกาศนียบัตร

ชื่อเต็ม ประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต

Certification of Nursing Specialty in Renal Replacement Therapy Nurse Practitioner

ชื่อย่อ ป. การพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต

### 2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.2 ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่

2.2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.3 หน่วยวิชาโรคไต ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

### 3. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายมีวิธีการรักษาด้วยการบำบัดทดแทนไตอยู่ 3 รูปแบบ คือ การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างไตทางช่องท้อง และการปลูกถ่ายไต ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ใกล้เคียงกับคนปกติ ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการบำบัดทดแทนไตนี้ได้ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากข้อมูลสถิติของสมาคมโรคไต พบว่า มีผู้ป่วยบำบัดทดแทนไตรายใหม่อยู่ที่ประมาณ 16,000 - 20,000 คนต่อปี และพบว่ามีผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะที่ 4 และ 5 รวบรวม 52,000 คน กระจายอยู่ทั่วประเทศ ข้อมูลอุบัติการณ์และความชุกของผู้ป่วยดังกล่าวชี้ให้เห็นแนวโน้มว่าผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่กำลังจะเข้าสู่การรักษาด้วยการบำบัดทดแทนไตยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้ป่วยบำบัดทดแทนไตเพิ่มขึ้นมาก แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายให้สถานพยาบาลระดับต่าง ๆ ดำเนินการตามแผนป้องกันและชะลอไตเสื่อม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากระบบบริการสุขภาพมีนโยบายให้ผู้ป่วยในกลุ่มสิทธิประโยชน์ทั้ง 3 กองทุนสามารถเข้าถึงบริการบำบัดทดแทนไตได้ทุกรูปแบบ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายจึงมีโอกาสดำเนินการได้ตามความเหมาะสมกับสภาพทางด้านร่างกาย เศรษฐฐานะ ปัจจัยทางสังคม และวิถีชีวิตของผู้ป่วยมากขึ้น โดยเฉพาะนโยบายที่เปิดโอกาสให้ทำให้ผู้ป่วยสามารถเลือกรับการบำบัดทดแทนไตแบบใดก็ได้ใน 2 รูปแบบ ดังนั้น ผู้ป่วยกลุ่มสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจึงสามารถเข้าถึงการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมได้โดยไม่ต้องผ่านนโยบาย PD first และผู้ป่วยที่ล้างไตทางช่องท้องบางรายที่มีความจำเป็นสามารถเปลี่ยนวิธีการรักษามาฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมได้ สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นจึงส่งผลให้เกิดความต้องการการ

ดูแลเฉพาะทางด้านการบำบัดทดแทนไต ส่งผลให้พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรที่มีสุขภาพหลักจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการพยาบาลผู้ป่วยกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มาถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีจำนวนพยาบาลที่ผ่านการอบรมการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลผู้ป่วยบำบัดทดแทนไตและสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไตทั้งการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและการล้างไตทางช่องท้องอยู่ถึง 5,259 คน โดยเป็นผู้ผ่านการอบรมในสาขาการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมทั้งสิ้น 4,483 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นพยาบาลที่ยังปฏิบัติงานอยู่เพียงร้อยละ 70 ในขณะเดียวกัน มีจำนวนหน่วยบริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่เปิดให้บริการเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนผู้ป่วยที่กำลังเพิ่มขึ้นนั้น ทำให้จำนวนพยาบาลไตเทียมไม่เพียงพอต่อการจัดบริการ เนื่องจากมาตรฐานหน่วยไตเทียมได้กำหนดให้พยาบาลที่ผ่านการอบรมการพยาบาลเฉพาะทางด้านการบำบัดทดแทนไต(พยาบาลไตเทียม) 1 คน สามารถดูแลผู้ป่วยฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมได้ 4 คน รวมกับพยาบาลทั่วไป 1 คน ในเวลาที่ฟอกเลือด 4 ชั่วโมง ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากระยะเวลาที่พยาบาลต้องใช้ในการดูแลผู้ป่วยฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมแต่ละรายแล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีความต้องการจำนวนพยาบาลไตเทียมอีกอย่างน้อย 3,750 คน แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการผลิตพยาบาลผู้เชี่ยวชาญไตเทียมยังทำได้จำกัด ในแต่ละปีอบรมเพิ่มได้เพียง 600-700 คน/ปี อีกทั้งในปีพ.ศ. 2563-2564 เป็นช่วงที่มีการระบาดของโรค Covid-19 ทำให้ต้องชะลอการจัดอบรมออกไป ส่งผลให้มีจำนวนพยาบาลไตเทียมไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการผลิตพยาบาลไตเทียมเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการที่ปลอดภัย

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพยาบาลให้มีสมรรถนะในการประเมินภาวะสุขภาพ ตรวจวินิจฉัยปัญหาสุขภาพ การประเมินภาวะแทรกซ้อนและความเสี่ยงในผู้ป่วยที่มีปัญหาทางไตทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง การให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยและครอบครัวหรือผู้ดูแล การกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการดูแลและผลลัพธ์ของการบำบัดทดแทนไต การพัฒนาคุณภาพ การรักษาโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสามารถในการจัดการข้อมูลอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัย ส่งผลต่อ ผลลัพธ์ที่ดีในการดูแลผู้ป่วย รวมทั้งช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาลที่เกิดจากภาวะแทรกซ้อน ในระดับประเทศชาติได้ เพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ร่วมกับ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และหน่วยวิชาโรคไต ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมบุคลากรพยาบาล ในการดูแลผู้ป่วยโรคไต จึงร่วมจัดทำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต เพื่อให้พยาบาลมีขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้น มีสมรรถนะที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ โดยมีความรู้ความสามารถในการบำบัดทดแทนไตให้แก่ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังได้อย่างปลอดภัย รวมทั้งการมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งผลให้ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

#### 4. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

##### 4.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจนโยบายและระบบบริการสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับโรคไตเรื้อรังและการบำบัดทดแทนไต มีความรู้และทักษะในการประเมินภาวะสุขภาพขั้นสูง การพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคไตระยะสุดท้ายที่ได้รับการบำบัดทดแทนไต ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างไตทางช่องท้อง และการปลูกถ่ายไต โดยใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้อย่างถูกต้องปลอดภัย บนพื้นฐานจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และหลักฐานเชิงประจักษ์ สามารถ

ประเมินปัญหา วางแผนป้องกัน และจัดการกับภาวะแทรกซ้อนและความเสี่ยง ใช้สารสนเทศทางสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ประสานงานกับทีมสุขภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ป่วย ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

#### 4.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติการบำบัดทดแทนไต มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้พยาบาลมีสมรรถนะที่เป็นไปตามประสงค์ดังนี้

1. วิเคราะห์ระบบสุขภาพด้านนโยบาย การคลัง กำลังคน ทรัพยากรทางสุขภาพ อุปกรณ์และเทคโนโลยีจำเป็น และบริการสุขภาพที่ส่งมอบที่เกี่ยวข้องกับโรคไตเรื้อรังและการบำบัดทดแทนไตได้
2. อธิบายและมีทักษะในการประเมินภาวะสุขภาพขั้นสูงในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังและผู้ป่วยบำบัดทดแทนไตได้
3. ประยุกต์ความรู้ด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะต่างๆ โดยเฉพาะโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการบำบัดทดแทนไตในการวางแผนการพยาบาลสำหรับผู้ป่วยบำบัดทดแทนไตได้
4. ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างไตทางช่องท้อง และการปลูกถ่ายไต โดยใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้อย่างถูกต้องปลอดภัย บนพื้นฐานจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และหลักฐานเชิงประจักษ์ได้
5. ประเมินปัญหา วางแผนป้องกัน และจัดการกับภาวะแทรกซ้อนและความเสี่ยงในการพยาบาลผู้ป่วยบำบัดทดแทนไต โดยใช้สารสนเทศทางสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลได้
6. ประสานงานกับทีมสุขภาพและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องได้

#### 5. โครงสร้างหลักสูตร

|                                                                        |    |          |
|------------------------------------------------------------------------|----|----------|
| 5.1 จำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตร                                         | 28 | หน่วยกิต |
| วิชาภาคทฤษฎี                                                           | 16 | หน่วยกิต |
| วิชาภาคปฏิบัติ                                                         | 12 | หน่วยกิต |
| 5.2 รายวิชาในหลักสูตร                                                  |    |          |
| 5.2.1 วิชาแกน                                                          | 2  | หน่วยกิต |
| 1. นโยบายและระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง                 |    |          |
| 5.2.2 วิชาบังคับของสาขาทางคลินิก                                       | 2  | หน่วยกิต |
| 2. การประเมินภาวะสุขภาพขั้นสูงและการตัดสินใจทางคลินิกในผู้ป่วยโรคไต    |    |          |
| 5.2.3 วิชาความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขา                                    | 24 | หน่วยกิต |
| 3. หลักการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังและการวิเคราะห์ผลลัพธ์             | 4  | หน่วยกิต |
| 4. การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม              | 4  | หน่วยกิต |
| 5. การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการล้างไตทางช่องท้อง                       | 2  | หน่วยกิต |
| 6. การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการปลูกถ่ายไต                              | 2  | หน่วยกิต |
| 7. ปฏิบัติการพยาบาลชะลอความเสื่อมของไตและอนุรักษ์ไตในผู้ป่วยไตเรื้อรัง | 2  | หน่วยกิต |

- |                                                                  |            |
|------------------------------------------------------------------|------------|
| 8. ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม | 4 หน่วยกิต |
| 9. ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการล้างไตทางช่องท้อง          | 2 หน่วยกิต |
| 10. ปฏิบัติการเสริมสร้างประสบการณ์การบำบัดทดแทนไต                | 4 หน่วยกิต |

#### 6. ระยะเวลาการฝึกอบรม 7 เดือน

รุ่นที่ 5 วันที่ 1 มกราคม 2570 – 31 กรกฎาคม 2570

รุ่นที่ 6 วันที่ 1 มิถุนายน 2570 – 31 ธันวาคม 2570

#### 7. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีคุณสมบัติดังนี้

##### คุณสมบัติทั่วไป:

1. เป็นผู้มีความประพฤติดี ประวัติการทำงานดี มีความรับผิดชอบ ได้รับการอนุมัติให้ลาศึกษาต่อจากผู้บังคับบัญชา
2. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
3. ไม่เคยเป็นผู้ถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือถูกล่อออกจากหน่วยงาน ทั้งของรัฐและเอกชน
4. มีสุขภาพสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคหรืออันจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและฝึกปฏิบัติ
5. ไม่อยู่ระหว่างตั้งครุฑ หรือตั้งครุฑระหว่างการศึกษา

##### คุณสมบัติเฉพาะ: เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มาจากทั่วประเทศ

1. เป็นผู้ได้รับประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตรในวิชาชีพการพยาบาลหรือการพยาบาลและการพยาบาลผดุงครรภ์ชั้นที่ 1 ที่รับรองจากสภาการพยาบาล
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี
3. ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการหลักสูตรดำเนินการคัดเลือก

#### 8. วิธีการจัดการเรียนการสอน

1. บรรยาย/ อภิปราย
2. ปฏิบัติ Workshop
3. ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
4. ฝึกปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง
5. ฝึกปฏิบัติการจัดการข้อมูลและผลลัพธ์ทางการพยาบาล

#### 9. การประเมินผลตลอดหลักสูตร

1. การสอบข้อเขียนและการสอบ OSCE
2. การสอบปฏิบัติในสถานการณ์จริง
3. การฝึกปฏิบัติงานการพยาบาลผู้ป่วยฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การล้างไตทางช่องท้อง การปลูกถ่ายไต และการพยาบาลโรคไตเรื้อรัง
4. รายงานกรณีศึกษาและการวิเคราะห์ทางการพยาบาล
5. การนำ และร่วม nursing case conference / nursing round